

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра дошкільної педагогіки і психології та спеціальної
освіти імені проф. Т. І. Поніманської

**Методичні рекомендації до
практичних, лабораторних занять і
виконання завдань для самостійної
роботи з дисципліни
«Спецметодика розвитку мовлення»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
(освітня програма «Спеціальна освіта. Логопедія»)

**Укладач – канд. філол. наук, старший викладач
Шостак О. О.**

Рівне
РДГУ
2023

УДК 373.5.016:81-028.31 (072)

М 54

*Рекомендовано до друку кафедрою дошкільної педагогіки і психології
та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської
(протокол № 8 від 29 серпня 2023 р.)*

*і навчально-методичною комісією педагогічного факультету
(протокол № 5 від 31 серпня 2023 р.)*

Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензенти:

Павлюк Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Обуховська Олена Володимирівна – директор Комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр міста Острога» Острозької міської ради Рівненської області.

М 54

Методичні рекомендації до практичних, лабораторних занять і виконання завдань для самостійної роботи з дисципліни «Спецметодика розвитку мовлення»: для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка (освітня програма «Спеціальна освіта. Логопедія») / уклад. : О. О. Шостак. 2-ге вид., допов. і перероб. Рівне : РДГУ, 2023. 51 с.

УДК 373.5.016:81-028.31 (072)

Методичні рекомендації є частиною навчально-методичного забезпечення дисципліни «Спецметодика розвитку мовлення», що входить до навчального плану підготовки бакалавра за спеціальністю 016 Спеціальна освіта (освітня програма «Спеціальна освіта. Логопедія»). У методичних рекомендаціях представлено загальні вказівки щодо підготовки до практичних, лабораторних занять і виконання завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Подано плани практичних і лабораторних занять, тести для модульного контролю, питання для підготовки до підсумкового контролю і список рекомендованої літератури, охарактеризовано специфіку оформлення конспектів занять із розвитку мовлення.

© О. О. Шостак, 2023 р.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Загальні вказівки з підготовки до практичних, лабораторних занять і виконання завдань для самостійної роботи.....	6
Плани практичних, лабораторних занять і методичні рекомендації щодо виконання завдань самостійної роботи.....	7
Тести для модульного контролю.....	27
Оформлення конспектів занять із розвитку мовлення.....	39
Питання для підготовки до підсумкового контролю.....	41
Рекомендована література.....	44

ПЕРЕДМОВА

«Спецметодика розвитку мовлення» – одна з провідних навчальних дисциплін для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 016 Спеціальна освіта, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, освітньої програми «Спеціальна освіта. Логопедія».

Зазначена дисципліна розкриває поняття про мову, мовлення, їх функції та види; фізіологічну основу мовлення; закономірності розвитку мовлення в дітей раннього і дошкільного віку; особливості розвитку мовлення в дітей із порушеннями мовлення; методи та прийоми навчання дітей лексичної, граматичної, звукової сторони мовлення.

Мета навчальної дисципліни – дати здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти цілісну і логічно-послідовну систему знань про лінгводидактичні та психофізіологічні основи навчання рідної мови, озброїти їх ефективними методами і прийомами роботи з дітьми з порушеннями мовленнєвого розвитку (ПМР).

Завдання навчальної дисципліни:

– засвоєння теоретичних основ спеціальної методики, підкріпленої конкретним матеріалом, за допомогою якого майбутні фахівці-логопеди зможуть досягти високого науково-методичного рівня навчально-виховної роботи з формування та розвитку рідного мовлення дітей-логопатів;

– формування в студентів здібності оперувати відомостями із суміжних зі спеціальною методикою розвитку мовлення наук у процесі сприймання та осмислення лекційного матеріалу, самостійного вивчення загальної і спеціальної літератури, під час підготовки та проведення практичних і лабораторних занять, у період проходження педагогічної практики.

Опанування знаннями з курсу реалізується за допомогою основних організаційних форм навчання: лекцій, практичних занять, консультацій, самостійної роботи.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ І ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Для підготовки до практичних, лабораторних занять і виконання завдань для самостійної роботи слід завести окремий зошит.

2. У зошиті необхідно зазначити тему і план заняття, виконати письмові завдання.

3. Для якісної підготовки до заняття обов'язково опрацювати матеріали лекції та інші джерела, передбачені темою заняття (підручники, методичні посібники, хрестоматії, журнальні статті).

4. Зошит для практичних, лабораторних робіт і виконання завдань для самостійної роботи повинен бути охайним та естетично оформленим.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні засади і зміст розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку

Тема 1. Теоретико-методологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення

Практичне заняття № 1

Теоретико-методологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Предмет, мета та завдання спеціальної методики розвитку мовлення.
2. Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення та її зв'язок з іншими науками.
3. Роль мови у психічному розвитку дитини.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Підготувати тези статей за книгою
Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:
 - Рубінштейн С. Л. «Мовлення. Мовлення і спілкування» (С. 22-26);
 - Синиця І. О. «Основні різновиди мовлення» (С. 36-41);
 - Костюк Г. С. «Психологія розуміння» (С. 41-43);

– Піроженко Т. О. «Мовлення дитини як відображення розвитку форм спілкування» (С. 57-63);

– Кочерган М. П. «Функції мови» (С. 78-80).

2. Ознайомитись із структурно-опорною схемою «Наукові засади теорії та методики розвитку мови» (С. 13) за книгою

Бенера В. Є.,Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Виконати запропоноване завдання.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати таблицю «Міжпредметні зв'язки спеціальної методики розвитку мовлення».

2. Скласти список літератури (підручники, наукові статті та ін.), у якій розкрито відмінності між поняттями «мова» і «мовлення», «мова» і «мислення».

Тема 2. Система роботи з формування і розвитку мови дітей із ПМР

Практичне заняття № 2

Система роботи з формування і розвитку мови дітей із ПМР (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Закономірності розвитку мовлення в дітей.

2. Завдання спеціального навчання мови і мовлення дітей із ПМР.

3. Методичні принципи навчання мови і мовлення.

4. Основні засоби навчання мови та мовлення.

5. Методи і прийоми спеціального навчання дітей рідної мови і мовлення.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Опрацювати розділ 6 «Становлення і розвиток мовлення дітей раннього віку» (С. 222-249) і розділ 7 «Розвиток мовлення дітей дошкільного віку» (С. 250-262) за книгою

Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / за ред. А. М. Богуш. 2-е вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 542 с.

2. Ознайомитись зі структурною блок-схемою «Періодизація мовленнєвого розвитку дитини» (за А. Марковою) (С. 14) за книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Дати відповіді на запропоновані питання.

3. Підготувати тези статті за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Бабич Н. Д. «Культура побутового мовлення» (С. 262–269).

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитись зі структурно-опорною схемою «Закономірності та принципи навчання дітей рідної мови» (за Л. Федоренко) (С. 18) за книгою

Бенера В. Є., Малиновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Виконати запропоноване завдання.

2. Підготувати тези статті за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія.

Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Богуш А. М. «Мовленнєва компетенція дошкільника як лінгводидактична проблема» (С. 239-246).

Змістовий модуль 2.

Спеціальна методика словникової роботи, формування граматичної будови мови і розвитку звукової культури мовлення

Тема 3. Спеціальна методика розвитку словника

Практичне заняття № 3

Спеціальна методика розвитку словника (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Поняття та значення словникової роботи.
2. Особливості розвитку словника дітей дошкільного віку.
3. Завдання, принципи та зміст словникової роботи.
4. Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника.
5. Методи та прийоми словникової роботи.

II. Завдання до практичного заняття:

1. За книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.:

- ознайомитись зі структурно-опорною схемою «Завдання словникової роботи у дошкільному навчальному закладі» (С. 202) і дати відповіді на запропоновані питання;
- розглянути основні види занять зі словникової роботи (С. 212) і підготувати відповідну таблицю (види занять, характеристика, періодичність проведення).

2. Підготувати тези статті за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

- Руденко Ю. А. «Конотативне значення слова – як чинник створення мовленнєвої експресії» (С. 502-505).

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати конспект наукової статті:

Степанова О. І. Особливості розвитку словника у дітей з порушенням мовлення. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 10. С. 23-26.

- 2. Підібрати логопедичні ігри та вправи, спрямовані на збагачення й активізацію словникового запасу дітей.

Лабораторне заняття № 1

Спеціальна методика розвитку словника (2 год.)

I. План:

- 1. Аналіз підготовлених конспектів занять із розвитку словника дітей із ПМР.

2. Моделювання занять із розвитку словника дітей із ПМР за попередньо складеними конспектами.

II. Завдання до лабораторного заняття:

1. Скласти конспект заняття з розвитку словника дітей із ПМР (вікова група на вибір). Дібрати необхідний наочний матеріал.

2. Підготуватись до проведення заняття з розвитку словника дітей із ПМР (за обраною віковою групою) за попередньо складеним конспектом.

Тема 4. Спеціальна методика формування граматичної будови мови

Практичне заняття № 4

Спеціальна методика формування граматичної будови мови (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Поняття граматики та її становлення у дітей дошкільного віку.

2. Завдання, шляхи та етапи формування граматичної будови мови.

3. Спеціальна методика формування способів словотворення.

II. Завдання до практичного заняття:

1. За книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.:

– ознайомитись зі структурною блок-схемою «Методи та прийоми формування граматичної правильності мовлення» (С. 248);

– розглянути основні види занять із формування граматичної правильності мовлення (С. 247) і підготувати відповідну таблицю (види занять, періодичність проведення, типи занять).

2. Скласти картотеку літератури з питань формування граматичної будови мови дітей дошкільного віку.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати тези статей за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Ніколенко Д. Ф. «Засвоєння дітьми раннього віку граматичної будови мови» (С. 421-425);

– Богуш А. М. «Шляхи формування граматично правильної мови в дітей дошкільного віку» (С. 431-436);

– Богуш А. М. «Методи формування граматично правильної мови в дитячому садку» (С. 437-441);

– Лоза Г. Ф. «Про деякі прийоми формування граматичної будови мовлення в дітей переддошкільного віку» (С. 441-446).

2. Підібрати логопедичні ігри та вправи для корекції аграматизмів (на рівні словотвору).

Практичне заняття № 5

Спеціальна методика формування граматичної будови мови (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення.

2. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Підготувати тези статей за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Крутій К. Л. «Лінгвістичні ігри як засіб діагностування рівня сформованості граматично правильного мовлення у дошкільників» (С. 446-451); «Варіанти використання граматичних вправ для роботи з дітьми старшого дошкільного віку» (С. 452-460); «Врахування нейро-психологічних факторів у процесі подолання аграматизмів у мовленні дітей дошкільного віку» (С. 460-468).

2. Скласти структурно-опорну схему «Типові граматичні помилки».

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати конспект наукової статті:

Швалюк Т. М. Методика формування складнопідрядних елементарних речень у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2013. Вип. 23. С. 277-281.

2. Підібрати логопедичні ігри та вправи для корекції аграматизмів (на рівні морфології та синтаксису).

Лабораторне заняття № 2
Спеціальна методика формування граматичної будови мови (2 год.)

I. План:

1. Аналіз підготовлених конспектів занять із формування граматичної будови мови в дітей із ПМР.

2. Моделювання занять із формування граматичної будови мови в дітей із ПМР за попередньо складеними конспектами.

II. Завдання до лабораторного заняття:

1. Скласти конспект заняття із формування граматичної будови мови дітей із ПМР (вікова група на вибір). Дібрати необхідний наочний матеріал.

2. Підготуватись до проведення заняття із формування граматичної будови мови в дітей із ПМР (за обраною віковою групою) за попередньо складеним конспектом.

Тема 5. Спеціальна методика виховання звукової культури мовлення

Практичне заняття № 6
Спеціальна методика виховання звукової культури мовлення (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Поняття звукової культури мовлення.

2. Формування звукової та звуко-складової сторони мовлення в онтогенезі.

3. Психолінгвістичні та онтогенетичні аспекти становлення інтонаційної сторони мовлення.

4. Спеціальна методика навчання звуковимови.

5. Спеціальна методика формування інтонаційної сторони мовлення.

II. Завдання до практичного заняття:

1. За книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.:

– ознайомитись із структурними блок-схемами «Загальні особливості звуковимови дітей дошкільного віку» (С. 260), «Недоліки звуковимови у дошкільників» (С. 261) і дати відповіді на запропоновані питання;

– розглянути основні види занять з виховання звукової культури мовлення (С. 267) і підготувати відповідну таблицю (типи занять, види занять).

2. Виписати чистомовки, швидкомовки, дидактичні, рухливі ігри, вправи пальчикової гімнастики на закріплення звуковимови у дітей.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати два підрозділи з книги

Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс. Київ: Кафедра, 2013. 284 с.:

– «3.2. Специфіка використання наочності та мовленнєвого матеріалу у групі для дітей п'ятого року життя із ФФНМ» (С. 202-213) – описати види наочності, запропоновані для використання в корекційній роботі.

– «4.2. Ігри з кольором як засіб корекції ФФНМ у дітей п'ятого року життя» (С. 240-249) – розробити власні вправи за аналогом до представлених у книзі.

2. Підготувати тези статей за книгою
Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія.
Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних
навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та
II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:
- Рубінштейн С. Л. «Розвиток виразності мовлення»
(С. 571-573);
 - Блик О. П. «Фонетика. Звук мовлення і фонема»
(С. 590-593).

Лабораторне заняття № 3
Спеціальна методика виховання звукової культури
мовлення (2 год.)

I. План:

1. Аналіз підготовлених конспектів занять із виховання звукової культури мовлення в дітей із ПМР.
2. Моделювання занять із виховання звукової культури мовлення в дітей із ПМР за попередньо складеними конспектами.

II. Завдання до лабораторного заняття:

1. Скласти конспект заняття із виховання звукової культури мовлення дітей із ПМР (вікова група на вибір). Дібрати необхідний наочний матеріал.
2. Підготуватись до проведення заняття із виховання звукової культури мовлення в дітей із ПМР (за обраною віковою групою) за попередньо складеним конспектом.

Змістовий модуль 3.
Спеціальна методика формування зв'язного мовлення,
художньо-мовленнєвої діяльності та навчання грамоти

Тема 6. Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення

Практичне заняття № 7
Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення
(2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Поняття зв'язного мовлення.
2. Уміння та навички, необхідні для здійснення висловлювання.
3. Особливості розвитку зв'язного мовлення у дошкільному дитинстві.
4. Спеціальна методика формування діалогічного мовлення.
5. Завдання та зміст навчання монологічного мовлення.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Підготувати тези статей за книгою
Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія.
Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:
 - Рубінштейн С. Л. «Розвиток зв'язного мовлення» (С. 308-310);
 - Вашуленко М. С. «Текст як одиниця мови і мовлення» (С. 337-340);
 - Луцан Н. І. «Креативне мовлення в дошкільній лінгводидактиці» (С. 391-398).

2. Ознайомитись із структурною блок-схемою «Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку» (С. 147) за книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Виконати запропоновані завдання.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Скласти зразок описової розповіді про іграшку за планом:

- а) назва іграшки;
- б) зовнішні ознаки та властивості;
- в) матеріал, з якого її виготовлено;
- г) функціональні властивості іграшки.

2. Записати по 10 варіантів мовленнєвих еталонів привітання, прощання, вибачення, прохання, відмови, погодження.

3. Підібрати логопедичні вправи для розвитку зв'язного мовлення дошкільників (діалогічного та монологічного).

Лабораторне заняття № 4

Спеціальна методика розвитку зв'язного мовлення

(2 год.)

I. План:

1. Аналіз підготовлених конспектів занять із розвитку зв'язного мовлення дітей із ПМР.

2. Моделювання занять із розвитку зв'язного мовлення дітей із ПМР за попередньо складеними конспектами.

II. Завдання до лабораторного заняття:

1. Скласти конспект заняття з розвитку зв'язного мовлення дітей із ПМР (вікова група на вибір). Дібрати необхідний наочний матеріал.

2. Підготуватись до проведення заняття з розвитку зв'язного мовлення дітей із ПМР (за обраною віковою групою) за попередньо складеним конспектом.

Тема 7. Спеціальна методика роботи з текстами різних типів мовлення

I. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати тези статей за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Орланова Н. П. «Складання казок дітьми старшого дошкільного віку» (С. 373-379);

– Луцан Н. І. «Пояснювальне мовлення у структурі мовленнєвої діяльності» (С. 398-404).

2. Підготувати фрагмент заняття з переказу художнього твору з використанням мнемотаблиць або зі складання розповіді за серією сюжетних картинок.

Тема 8. Спеціальна методика роботи з художньою літературою

Практичне заняття № 8

Спеціальна методика роботи з художньою літературою

(2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Значення художньої літератури у формуванні особистості та мовленнєвому розвитку дитини.
2. Особливості сприймання художніх творів дітьми.
3. Спеціальна методика художнього читання та розповідання дітям.
4. Спеціальна методика заучування віршів.
5. Прийоми художнього читання та розповідання.

II. Завдання до практичного заняття:

1. За книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.:

– ознайомитись зі структурно-опорною схемою «Функції художньої літератури» (С. 279) і виконати запропоноване завдання;

– розглянути структурно-опорну таблицю «Завдання формування художньо-мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку», таблицю «Типи занять з художньої літератури» (С. 281), структурно-опорну схему «Заняття з художньо-мовленнєвої діяльності» (провідна форма роботи з художньою літературою) (за А. Богуш) (С. 282).

2. Скласти конспект заняття на одну з тем:

- читання художнього твору;
- розповідання казки;
- бесіда про письменника;
- розігрування малих жанрів фольклору;
- етична бесіда.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризувати ключові напрями організації художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників (С. 8–10) за книгою

Богущ А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.

2. Підготувати анотації на дві-три дитячі книги за планом:

- а) назва книги, автор;
- б) короткий зміст;
- в) ілюстрації, види їх;
- г) методичні прийоми роботи з книгою в кожній віковій групі.

3. Скласти логопедичну гру за сюжетом літературного твору.

Тема 9. Особливості читання й розповідання різних за жанрами художніх творів

I. Завдання для самостійної роботи:

1. Запропонуйте тренувальні вправи для розвитку дихання та артикуляційного апарату (по 2–3 вправи).

2. Підберіть тексти малих фольклорних жанрів, віршовані твори, які, на вашу думку, можна використовувати для тренування голосу.

3. Складіть завдання для дітей із ПМР із використанням художнього твору для корекції відповідного порушення.

Лабораторне заняття № 5
Особливості читання й розповідання різних за жанрами
художніх творів (2 год.)

I. План:

1. Аналіз підготовлених конспектів занять із використанням художніх творів різних жанрів для дітей із ПМР.

2. Моделювання занять із використанням художніх творів для дітей із ПМР за попередньо складеними конспектами.

II. Завдання до лабораторного заняття:

1. Скласти конспект заняття з використанням художніх творів для дітей із ПМР (вікова група і жанр тексту на вибір). Дібрати необхідний наочний матеріал.

2. Підготуватись до проведення заняття з використанням художніх творів для дітей із ПМР (за обраною віковою групою) за попередньо складеним конспектом.

3. Вивчити напам'ять вірші для дітей, прислів'я і приказки, загадки, скоромовки (по два тексти кожного жанру).

Тема 10. Підготовка дітей до навчання грамоти

Практичне заняття № 9
Підготовка дітей до навчання грамоти (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Теоретичні основи навчання грамоти.

2. Завдання та зміст підготовки до навчання грамоти.

3. Спеціальна методика ознайомлення з поняттям «слово».

4. Методика навчання дітей читати.

5. Підготовка до навчання письма.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Ознайомитись зі структурною блок-схемою «Методи навчання грамоти», структурно-опорною таблицею «Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти К. Д. Ушинського» (С. 300-301) за книгою

Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.

Виконати запропоновані завдання.

2. Скласти конспект заняття на одну з тем:

– навчання звукового аналізу слів для середньої чи старшої груп;

– ознайомлення дітей з буквою.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати тези статей за книгою

Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія.

Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 720 с.:

– Сухомлинський В. О. «Як ми вчилися читати і писати» (С. 655-662);

– Богуш А. М. «Підготовка руки дитини до письма» (С. 694-704).

2. Підібрати логопедичні вправи для навчання грамоти дошкільників.

Практичне заняття № 10
Підготовка дітей до навчання грамоти (2 год.)

Контрольні питання:

I. Теоретична частина:

1. Навчання грамоти за методом Марії Монтесорі.
2. Методика раннього навчання дітей грамоти Глена Домана.
3. Навчання ранньому читанню за методикою Овіда Декролі.
4. Евристично-програмовий метод навчання грамоти Ілони Толнаї.

II. Завдання до практичного заняття:

1. Підготувати тези статті:
Швидка С. О. Сучасні методи підготовки дітей дошкільного віку до навчання грамоти. *Вісник Черкаського університету*. 2018. № 10-11. С. 112-117.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати коротке реферативне повідомлення на тему «Зарубіжні методи навчання дітей дошкільного віку елементів грамоти».
2. Проаналізувати сучасні інноваційні методики раннього навчання дітей грамоти за книгою
Богущ А., Маліновська Н. Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 424 с.
Підготувати відповідну таблицю.

ІНДЗ

Виготовити дидактичний посібник для спеціального навчання мови дітей дошкільного віку і розробити методичні рекомендації щодо його використання.

ТЕСТИ ДЛЯ МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Змістовий модуль 1

Теоретико-методологічні засади і зміст розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку

1. *Спеціальна методика розвитку мовлення – це:*

- 1) педагогічна наука, яка вивчає загальні закономірності онтогенезу мовлення дітей на різних вікових етапах в умовах його норми і патології, специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування правильного мовлення, розвиток навичок мовленнєвого спілкування дітей, форми, засоби, методи і прийоми спеціального навчання рідної мови;
- 2) педагогічна наука, яка вивчає закономірності педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовлення у дітей дошкільного віку в дитячому садку;
- 3) педагогічна наука, яка вивчає закономірності розвитку мови дітей на різних вікових етапах, специфіку педагогічної діяльності, спрямованої на формування мовленнєвих навичок у дітей, форми, засоби, методи і прийоми навчання дітей рідної мови.

2. *Об'єктом спеціальної методики розвитку мовлення є:*

- 1) навчально-мовленнєва діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі, тобто організований, цілеспрямований процес використання мови для передавання і засвоєння суспільно-історичного досвіду, оволодіння суспільними способами дій з метою спілкування та планування діяльності;
- 2) мова;
- 3) закономірності засвоєння дітьми мови.

3. Предмет спеціальної методики розвитку мовлення:

- 1) педагогічна діяльність, спрямована на формування мовленнєвих навичок дошкільників;
- 2) процес розвитку мовлення дітей та навчання їх рідної мови на різних етапах дошкільного дитинства;
- 3) процес оволодіння дітьми рідною мовою як засобом спілкування в умовах цілеспрямованого корекційно-розвивального навчання.

4. Спеціальна методика початкового навчання української мови сформувалась як самостійна педагогічна дисципліна у:

- 1) 50–60-ті рр. XX ст.;
- 2) 60–70-ті рр. XX ст.;
- 3) 70–80-ті рр. XX ст.

5. Психологічну основу спеціальної методики складає:

- 1) теорія мови, мовлення і мовленнєвої діяльності, розроблена у вченнях психолінгвістів, психологів, лінгвістів, нейропсихологів (Л. С. Виготського, О. О. Леонтєва, О. М. Леонтєва, М. І. Жинкіна, О. Р. Лурії, Т. М. Ушакової та ін.);
- 2) вчення філологів про умовно-рефлекторний характер засвоєння мови;
- 3) вчення І. П. Павлова про сигнальну діяльність кори великих півкуль головного мозку.

6. Закономірності засвоєння мови розробила:

- 1) А. Богуш;
- 2) Л. Федоренко;
- 3) Є. Тихєєва.

7. Загальні методичні принципи навчання дітей рідної мови (за Л. Федоренко):

- 1) наочності;

- 2) уваги до матерії мови;
- 3) розуміння мовних значень;
- 4) доступності навчання;
- 5) оцінки виразності мови;
- 6) науковості;
- 7) розвитку мовного чуття;
- 8) систематичності навчання;
- 9) випереджувального розвитку усного мовлення перед писемним;
- 10) прискорення темпів збагачення мови.

Необхідно обрати шість принципів.

8. За дидактичною метою виокремлюють такі типи занять:

- 1) викладення нового матеріалу;
- 2) закріплення знань, умінь і навичок;
- 3) систематизація та узагальнення пройденого матеріалу;
- 4) комбіновані заняття, на яких здійснюється засвоєння нового матеріалу, повторення пройденого і практичне його застосування;
- 5) контрольні заняття, метою яких є перевірка засвоєння дітьми пройденого матеріалу;
- 6) формування звуковимови;
- 7) формування (у залежності від рівня розвитку мовлення) лексичних, або лексико-граматичних категорій мови;
- 8) формування і розвиток зв'язного мовлення;
- 9) підготовка та початкове навчання грамоти.

Необхідно обрати п'ять типів занять.

9. За кількістю учасників у спеціальних групах виділяють заняття:

- 1) фронтальні (з усією групою);
- 2) підгрупові (частина групи);

- 3) індивідуальні;
 - 4) фронтально-індивідуальні.
- Необхідно обрати три види занять.*

10. *Методи розвитку і навчання дітей рідної мови за джерелом знань:*

- 1) теоретичні;
- 2) наочні;
- 3) словесні;
- 4) практичні;
- 5) практико-теоретичні.

Необхідно обрати три види занять.

Змістовий модуль 2

Спеціальна методика словникової роботи, формування граматичної будови мови і розвитку звукової культури мовлення

1. *Головною особливістю слова є:*

- 1) фонетична вираженість;
- 2) єдність його лексичного і граматичного значень;
- 3) граматичне оформлення.

2. *До загальних завдань словникової роботи відносять:*

- 1) збагачення словника новими словами;
- 2) збагачення словника народними образними виразами;
- 3) засвоєння переносного значення слова;
- 4) закріплення й уточнення словника;
- 5) активізація словника, перехід слів із пасивного словника (словник, який дитина розуміє, пов'язує з певними уявленнями, але не використовує у власному мовленні) в активний (слова, які дитина не лише розуміє, а й активно й усвідомлено використовує в мовленні);
- 6) вилучення з мовлення дітей нелітературних слів

(діалектні, жаргонні, простомовні).
Необхідно обрати чотири завдання.

3. Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника:

- 1) розширення обсягу словника; формування структури значення слова; розвиток лексичної системності та семантичних полів; формування парадигматичних і синтагматичних зв'язків слів; розвиток словотворення; уточнення граматичного значення слова;
- 2) розширення обсягу словника; формування структури значення слова;
- 3) розвиток словотворення; уточнення граматичного значення слова.

4. Граматика має розділи:

- 1) «Фонетика»;
- 2) «Словотвір»;
- 3) «Морфологія»;
- 4) «Синтаксис»;
- 5) «Лексикологія».

Необхідно обрати три розділи.

5. Гвоздєв О. М. дошкільний вік (3 р. – 7 р.) відносить:

- 1) до першого періоду засвоєння граматичної будови мови;
- 2) до другого періоду засвоєння граматичної будови мови;
- 3) до третього періоду засвоєння граматичної будови мови.

6. Формування граматичної будови усного мовлення в дітей із ПМР передбачає такі завдання:

- 1) формування практичних навичок засвоєння морфологічної системи рідної мови (зміна за

- родами, числами, особами, часом);
- 2) надання знань про деякі норми утворення форм слів – словотворення;
 - 3) формування синтаксичної будови мови: навчання правильного узгодження слів у реченні, побудові різних типів речень і поєднанню їх у зв'язному тексті.;
 - 4) збагачення словника новими словами;
 - 5) формування правильної звуковимови.

Необхідно обрати три завдання.

7. Шляхи формування граматично правильного мовлення дошкільників із ПМР:

- 1) дидактичні ігри;
- 2) вправи;
- 3) утворення сприятливого мовленнєвого середовища, яке надає зразки грамотного мовлення;
- 4) спеціальне навчання дітей правильним граматичним формам (корекція та попередження аграматизмів);
- 5) формування правильних граматичних навичок у практиці мовленнєвого спілкування.

Необхідно обрати три шляхи.

8. Теоретичними засадами виховання звукової культури мовлення є вивчення:

- 1) фонетики;
- 2) граматики;
- 3) лексики;
- 4) грамоти.

9. У засвоєнні звукової сторони мовлення розрізняють два взаємопов'язаних процеси:

- 1) фонематичний слух і правильна дикція;
- 2) мовленнєве дихання та інтонаційне оформлення;

- 3) процес розвитку акустичного сприймання мовленнєвих звуків і процес удосконалення артикуляції.

10. Елементами інтонації (просодемами) є:

- 1) фонематичний слух, фразовий наголос;
- 2) темп мовлення, його інтенсивність, мелодика (основний тон), висота тону, тембр голосу, наголос, ритм, паузи;
- 3) тембр, дикція, мовленнєве дихання.

Змістовий модуль 3

Спеціальна методика формування зв'язного мовлення та художньо-мовленнєвої діяльності

1. Зв'язне мовлення – це:

- 1) розгорнутий виклад певного змісту, організований за законами логіки;
- 2) розгорнутий виклад певного змісту, який відбувається логічно, послідовно і точно, граматично правильно і образно;
- 3) самостійне мовлення, побудоване за законами граматики.

2. Зв'язне мовлення має дві форми:

- 1) опис;
- 2) монолог;
- 3) розповідь;
- 4) діалог.

3. Первинна природна форма мовного спілкування – це:

- 1) монолог;
- 2) розповідь;
- 3) діалог.

4. Монологічне мовлення стимулюється:

- 1) внутрішніми мотивами, і його зміст та мовні засоби вибирає той, хто говорить;
- 2) не тільки внутрішніми, але й зовнішніми мотивами (ситуація, у якій відбувається діалог, репліки співрозмовника).

5. До умінь і навичок, необхідних для здійснення висловлювання, належать такі:

- 1) уміння і навички, що забезпечують процес говоріння;
- 2) уміння будувати граматично правильні висловлювання;
- 3) уміння осмислювати інтонаційну сторону висловлювання;
- 4) уміння і навички, які забезпечують процес слухання мовлення;
- 5) уміння, які допомагають відрізнити правильно оформлені висловлювання від неправильно (помилково) оформлених (як у чужому, так і у власному мовленні).

Необхідно обрати три варіанти відповідей.

6. Методи художнього читання та розповідання – це:

- 1) читання педагога по книзі або напам'ять;
- 2) переказ художніх творів;
- 3) бесіда про письменника;
- 4) розповідання педагога;
- 5) інсценування;
- 6) заучування напам'ять.

Необхідно обрати чотири варіанти відповідей.

7. У коло дитячого читання та розповідання входять:

- 1) фольклорні твори;
- 2) твори класичної української літератури;
- 3) твори української народної творчості і творчості народів світу; твори класичної і сучасної української та

зарубіжної літератури.

8. У якому віці в дитини з нормальним психофізичним розвитком починає повною мірою функціонувати механізм формування цілісного образу смислового змісту тексту, який сприйнято?

- 1) 4–5 років;
- 2) 6–7 років;
- 3) 4 роки.

9. До завдань художнього читання та розповідання дітям із ПМР зараховують:

- 1) виховання інтересу до художньої літератури, розвиток здібностей до цілісного сприймання творів різних жанрів, забезпечення засвоєння змісту творів і емоційного сприйняття;
- 2) збагачення знань дітей про предмети, явища, події навколишнього життя; уточнення, збагачення та активізація словника;
- 3) надання зразків граматично правильної мови, розвиток зв'язного мовлення;
- 4) виховання орфоепічної правильності мовлення;
- 5) навчання правильного наголошування слів;
- 6) формування первинних уявлень про особливості художньої літератури: про жанри, про їх специфічні особливості, про композиції, про найпростіші елементи образності в мові (епітети, метафори, порівняння, рима тощо);
- 7) виховання літературно-художнього смаку.

Необхідно обрати п'ять варіантів відповідей.

10. З метою логопедичної роботи використовують різні жанри:

- 1) оповідання, казки;
- 2) ліричні та жартівливі вірші;

- 3) чистомовки, загадки;
- 4) повісті, романи;
- 5) драми, комедії.

Необхідно обрати три варіанти відповідей.

Змістовий модуль 4

Спеціальна методика навчання грамоти

1. Звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти науково обґрунтовано:

- 1) Я. Коменським;
- 2) С. Русовою;
- 3) К. Ушинським;
- 4) В. Сухомлинським.

2. Побудова процесу читання характеризується взаємодією двох рівнів:

- 1) аналітичного;
- 2) перцептивного;
- 3) сенсомоторного;
- 4) семантичного.

3. Сенсомоторний рівень складається з декількох тісно взаємопов'язаних ланцюгів:

- 1) звуко-буквений аналіз;
- 2) звуко-буквений синтез;
- 3) збереження отриманої інформації;
- 4) смислові здогадки, які виникають на основі цієї інформації;
- 5) аналітико-синтетична діяльність;
- 6) порівняння, тобто контроль гіпотез, що виникають із заданим матеріалом.

Необхідно обрати чотири варіанти відповідей.

4. Друга операція, що входить до складу процесу письма:

- 1) аналіз звукового складу слова;
- 2) перекодування зорових схем букв у кінетичну систему послідовних рухів, необхідних для запису;
- 3) переведення фонем у графеми.

5. Формування (або збереженість) різних видів сприймання, відчуттів і знань та їх взаємодії, а також просторового сприймання і уявлень – це одна з психологічних передумов:

- 1) процесу читання;
- 2) процесу письма.

6. Фонематичне сприймання – це:

- 1) уміння розрізняти чітко всі голосні та приголосні фонеми;
- 2) здатність дитини здійснювати аналіз звукового складу слова;
- 3) це специфічна мовна дія, спрямована на перетворення сприйнятої мовленнєвої інформації (у її фізичних характеристиках) у систему мовних знаків і смислів.

7. Під фонематичним синтезом розуміють:

- 1) уміння з'єднувати окремі звуки в ціле слово з подальшим його впізнанням;
- 2) уміння з'єднувати окремі звуки в склади;
- 3) уміння з'єднувати окремі склади в ціле слово з подальшим його впізнанням.

8. Система підготовки до навчання грамоти дітей із ПМР має такі особливості:

- 1) навчання грамоти проводяться на матеріалі звуків, які всі діти вимовляють правильно;

- 2) навчання грамоти проводяться на матеріалі звуків, які діти вимовляють неправильно;
- 3) виділення подовженого періоду зі специфічним змістом, протягом якого відбувається підготовка до навчання грамоти;
- 4) виділення двох періодів, протягом яких відбувається підготовка до навчання грамоти;
- 5) надзвичайна роздробленість матеріалу, який засвоюють діти, і його докладне відпрацювання на кожному з нових етапів навчання.

Необхідно обрати три варіанти відповідей.

9. *Оригінальну методика раннього навчання дітей читати за методом кубиків розробив:*

- 1) Г. Доман;
- 2) М. Зайцев;
- 3) Б. Нікітін.

10. *Методика навчання грамоти, побудована за принципом самонавчання з використанням системи оригінального дидактичного матеріалу для дітей трьох-п'яти років, започаткована:*

- 1) М. Монтессорі;
- 2) М. Зайцевим;
- 3) Б. Нікітіним.

ОФОРМЛЕННЯ КОНСПЕКТІВ ЗАНЯТЬ ІЗ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

У структурі конспекту заняття обов'язковими є такі компоненти:

- тема заняття;
- його категоріальні ознаки (комплексне, тематичне, інтегроване та ін.; за дидактичними цілями: викладення нового матеріалу; закріплення знань, умінь і навичок; систематизація та узагальнення пройденого матеріалу; комбіноване (засвоєння нового матеріалу, повторення пройденого і практичне його застосування); контрольне (перевірка засвоєння дітьми пройденого матеріалу));
- програмовий зміст (мета) заняття;
- матеріал до заняття (роздатковий, демонстраційний);
- попередня підготовка вихователя та дітей до заняття;
- хід заняття.

Щодо запису ходу заняття потрібно зауважити, що спільною для всіх випадків є вимога єдиного стилю викладу (вихователь пропонує... діти виконують... або запропонувати дітям.... пояснити дітям....), а також дотримання загальноприйнятої в дошкільній дидактиці структури занять (вступна частина, основна частина, заключна частина).

Під час формулювання мети заняття можна скористатися мовними штампами, які наведені нижче.

Дидактичні завдання:

- навчити, дати уявлення, ознайомити;
- поглибити, розширити знання;
- узагальнити і систематизувати знання;
- перевірити знання, вміння, навички;
- закріпити знання, вміння, навички і т. д.

Розвиваючі завдання:

- сприяти розвитку мислення (пам'яті, уяви,

творчості тощо);

– вчити уважно слухати...;

– активізувати...;

– розвивати комунікативні здібності, логічне мислення і т. д.

Виховні завдання:

– виховувати... інтерес, любов, повагу;

– виховувати самостійність, допитливість, доброзичливість;

– привчати до організованості і т. д.

У конспекті також необхідно зазначити вікову групу дітей, для якої підготовлене заняття.

Із фрагментами занять із розвитку мовлення можна ознайомитись за книгою

Богущ А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник / А. М. Богущ, Н. В. Гавриш ; за ред. А. М. Богущ. – 2-е вид. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 542 с.

Зокрема, варто опрацювати розділ «Форми навчання дітей рідної мови» (С. 191–207).

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, мета і завдання спеціальної методики розвитку мовлення.
2. Наукові основи спеціальної методики розвитку мовлення та її зв'язок з іншими науками.
3. Роль мови у психічному розвитку дитини.
4. Закономірності розвитку мовлення в дітей.
5. Завдання спеціального навчання мови і мовлення дітей із ПМР.
6. Методичні принципи навчання мови і мовлення.
7. Основні засоби навчання мови та мовлення.
8. Методи і прийоми спеціального навчання дітей рідної мови і мовлення.
9. Поняття та значення словникової роботи.
10. Особливості розвитку словника дітей дошкільного віку.
11. Специфіка лексичної сторони мовлення в дошкільників із ПМР.
12. Завдання, принципи та зміст словникової роботи.
13. Напрямки логопедичної роботи з розвитку словника.
14. Формування лексичної сторони мовлення.
15. Методи та прийоми словникової роботи.
16. Поняття граматики та її становлення в дітей дошкільного віку.
17. Завдання, шляхи та етапи формування граматичної будови мови.
18. Спеціальна методика формування способів словотворення.
19. Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення.
20. Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення.
21. Поняття звукової культури мовлення. Формування звукової та звуко-складової сторони мовлення в онтогенезі.

22. Спеціальна методика навчання звуковимови.
23. Спеціальна методика формування інтонаційної сторони мовлення.
24. Поняття зв'язного мовлення.
25. Уміння та навички, необхідні для здійснення висловлювання.
26. Особливості розвитку зв'язного мовлення в дошкільному дитинстві.
27. Спеціальна методика формування діалогічного мовлення.
28. Завдання та зміст навчання монологічного мовлення.
29. Прийоми навчання розповідання.
30. Спеціальна методика навчання описам.
31. Спеціальна методика навчання переказу художніх творів.
32. Спеціальна методика навчання розповіді за картиною.
33. Спеціальна методика навчання складання розповідей за серіями сюжетних картинок.
34. Спеціальна методика навчання творчого розповідання.
35. Значення художньої літератури у формуванні особистості та мовленнєвому розвитку дитини.
36. Особливості сприймання художніх творів дітьми.
37. Спеціальна методика художнього читання та розповідання дітям.
38. Спеціальна методика заучування віршів.
39. Прийоми художнього читання та розповідання.
40. Фольклор і література: спільні та відмінні ознаки.
41. Види оповідань. Особливості читання оповідань.
42. Казка як літературний жанр. Читання казок.
43. Робота з текстами малих фольклорних жанрів.
44. Байка як літературний жанр. Особливості виразного читання байки.
45. Драма як літературознавчий термін. Специфіка читання драматичних творів.

46. Види театральної діяльності в ЗДО та їх характеристика.
47. Теоретичні основи навчання грамоти.
48. Завдання та зміст підготовки до навчання грамоти.
49. Сучасний звуковий аналітико-синтетичний метод навчання грамоти.
50. Спеціальна методика ознайомлення з поняттям «слово».
51. Методика навчання дітей читати.
52. Підготовка до навчання письма.
53. Навчання грамоти за методом Марії Монтесорі.
54. Методика раннього навчання дітей грамоти Глена Домана.
55. Навчання ранньому читанню за методикою Овіда Декролі.
56. Евристично-програмовий метод навчання грамоти Ілони Толнаї.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Авт. група : Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнєєва О. Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М. А., Мордоус І. О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О. Д., Шевчук А. С ; під кер. Т. О. Піроженко. Київ, 2021. 38 с.
2. Бенера В. Є., Маліновська Н. В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей : навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019. 384 с.
3. Белова О. Б. Спеціальна методика розвитку мовлення : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Медобори 2006, 2018. 194 с.
4. Белова О. Б. Пропедевтика мовленнєвих порушень : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Медобори 2006, 2017. 140 с.
5. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови : підручник. 2-е вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 542 с.
6. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Вид-во «Ранок», 2011. 176 с.
7. Дошкільна лінгводидактика. Хрестоматія. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Упорядник А. М. Богуш. Частина I та II. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005.

720 с.

8. Марченко І. С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 288 с.
9. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). 3-є вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 312 с.
10. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.

Додаткова

1. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.
2. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 374 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навчальний посібник. вид. 2-ге, доп. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.

4. Богуш А., Маліновська Н. Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2013. 424 с.
5. Богуш А. М., Гавриш Н. В., Саприкіна О. В. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. вид. 2-ге, доп. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 408 с.
6. Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Тодор О. Г., Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
7. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Академія, 2006. 334 с.
8. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник. 2-е вид. Київ : Академія, 2005. 367 с.
9. Кахасва Л. Є., Кузнецова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Харків : Вид. група «Освіта», 2014. 143 с.
10. Логвінук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, творчі завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників. Харків : Вид. група «Освіта», 2012. 191 с.
11. Логопедія. Підручник / за ред. М. К. Шеремет. 2-е вид. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с.
12. Логопсихологія : навч. посіб. / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Знання, 2010. 293 с.
13. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку : науково-методичний посібник. Київ : КНТ, 2008. 256 с.
14. Пахомова Н. Г. Нейропсихолінгвістика : навч. посіб. для студ. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. 268 с.

15. Пахомова Н. Г., Шеремет М. К. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2009. 137 с.
16. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 272 с.
17. Тарасун В. В. Логодидактика : навчальний посібник для вищих навч. закладів. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 348 с.
18. Тищенко В., Рібцун Ю. Як навчити дитину правильно розмовляти: від народження до 5 років: поради батькам. Київ : Літера ЛТД, 2006. 128 с.
19. Шостак О. О., Панасюк А. В. Використання мнемотаблиць у процесі навчання дошкільників переказу художніх творів. *Інноваційні тенденції сьогодення в сфері природничих, гуманітарних та точних наук: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Дніпро, 17 березня, 2023 р.* / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2023. С. 176-177.
20. Шостак О. О. До проблеми розвитку зв'язного мовлення у молодших школярів із важкими порушеннями мовлення. *Results of modern scientific research and development : Proceedings of IV International scientific and practical conference (August 22–24, 2021).* Madrid, Spain : Barca Academy Publishing, 2021. P. 301-305.
21. Шостак О. Риторика в системі міждисциплінарних зв'язків лінгводидактики. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.*

- Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 41. Том 3. С. 293-297.
22. Шостак О. О. Розвиток відчуття ритму в дітей із порушеннями мовлення з використанням художніх творів. *Інноваційна педагогіка. Науковий журнал*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 43. Том 2. С. 52-55.
23. Шостак О. О. Розвиток мовлення дошкільників і молодших школярів із ЗНМ засобами художньої літератури. *Мова і засоби масової комунікації на сучасному історичному етапі : матеріали міжнародної науково-практичної конференції : м. Львів, 10–11 вересня 2021 р.* Львів : ГО «Наукова філологічна організація “ЛОГОС”», 2021. С. 54-56.
24. Шостак О. Роль малих фольклорних жанрів для розвитку виразності мовлення дітей дошкільного віку з дислалією. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 60. Том 4. С. 258-263.
25. Шостак О. Формування виразного мовлення в дошкільників із дизартрією в процесі ігор-драматизацій. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 61. Том 3. С. 308-311.

Інформаційні (інтернет) ресурси

1. Всеосвіта. Національна освітня спільнота : <https://vseosvita.ua/>

2. Електронна бібліотека Інституту модернізації змісту освіти : <https://lib.imzo.gov.ua/>
3. Інклюзивне навчання. Міністерство освіти і науки України : <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
4. Каталог дидактичних ігор : http://logopedija.at.ua/load/didaktichni_igri/2
5. Корекційні програми. Міністерство освіти і науки України : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi>
6. ЛОГО-АРТ : <http://www.logoped.in.ua/>
7. Логопедичний сайт (Логопедична школа Альони Король), де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи : <http://logoclub.com.ua>
8. Наукова бібліотека РДГУ : library.rshu.edu.ua
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : <http://nbuv.gov.ua>
10. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека : http://catalog.lib.rv.ua/cgi-bin/irbis64r_17/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&LNG=uk
11. Телеграм-канали: «ВзаємоДІЯ: щоденні кроки до спільної радості»; «Підтримай дитину».
12. Українська асоціація корекційних педагогів : <https://www.uasp.org.ua/>
13. Урок української мови. Авраменко. ON-LINE. Сніданок з 1 + 1 : <https://youtu.be/A3284I4aYQw> та ін.
14. Фейсбук-групи: «Література та ігри для ДНЗ / ЗДО» : <https://www.facebook.com/groups/1791241010960422/> ;

«Зошити та альбоми для дошкільників» :
<https://www.facebook.com/groups/390987885664872/> ;
«Література та ігри для логопедів та ІРЦ» :
<https://www.facebook.com/groups/302393900399321/> .

Навчально-методичне видання

**Методичні рекомендації до практичних, лабораторних
занять і виконання завдань для самостійної роботи з
дисципліни
«Спецметодика розвитку мовлення»**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
(освітня програма «Спеціальна освіта. Логопедія»)

Укладачі:

**Федорова Наталія Володимирівна,
Шостак Ольга Олександрівна**

Підписано до друку: 2021 р.
Папір друк. 60×84. Формат 1/16
Умовних друкованих аркушів 0,7

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12